

się uroczyste błogosławieństwo wody. Szczytowy punkt modlitwy poświęcenia stanowi zanurzenie paschału, któremu towarzyszą słowa mające charakter epiklezy:

„Prosimy Cię, Panie, niech przez Syna Twojego zstąpi na tę wodę moc Ducha Świętego, aby wszyscy przez Chrzest pogrzebani razem z Chrystusem w śmierci, z Nim też powstałi do nowego życia”.

Bardzo szczęśliwą inowacją jest wprowadzenie uroczystego poświęcenia wody przeznaczonej do pokropienia wiernych, które odbywa się w kościołach nie mających chrzcielnicy.

Przegląd błogosławieństw zawartych w Mszale Pawła VI pozwala wyciągnąć następujące wnioski:

Z obrzędów Mszy św. znikło błogosławieństwo kadzidła, wody przeznaczonej do ofiary eucharystycznej oraz błogosławieństwo darów ofiarnych w czasie ich przygotowania, natomiast pozostało błogosławieństwo zawarte w Pierwszej Modlitwie Eucharystycznej. Formuły błogosławieństwa wiernych zostały znacznie wzbogacone, a Konferencje Biskupów poszczególnych krajów mogą je jeszcze pomnożyć.

Pozostały wszystkie błogosławieństwa związane z rokiem kościelnym. W ich strukturze nastąpiły bardzo korzystne zmiany. Zaczynają się zawsze od zwrotu do wiernych i wprowadzenia ich w znaczenie obrzędu. Poza Wigilią Wielkanocną kapłan ma do wyboru kilka modlitw. Modlitwy te oczyszczono od niezrozumiałych dla współczesnego człowieka alegorii, a treść ich związane z momentami dziejów zbawienia. Doświadczenie uczy, że starannie przygotowane i sprawowane błogosławieństwa związane z rokiem kościelnym przyczyniają się do ożywienia wiary i jej umocnienia.

Tyniec

O. FRANCISZEK MAŁACZYŃSKI OSB

O. Franciszek Małaczyński OSB

PRACA NAD ODNOWĄ BŁOGOSŁAWIEŃSTW W POLSCE

Praca nad odnową obrzędów rytuału rozpoczęła się w Polsce po roku 1950. Wtedy idąc za ogólnym nurtem w tej dziedzinie postanowiono spolszczyć obrzędy sakramentów i pogrzebu. W toku prac postanowiono zreformować obrzędy sakramentu małżeństwa, które w Polsce zawsze różniły się od Rytuału Rzymskiego, oraz obrzędy pogrzebu. Postanowiono również dołączyć obrzędy błogosławieństw związanych z sakramentami, jak: błogosławieństwo nowej młażonki, błogosławieństwo matki po urodzeniu dziecka, jubileusz małżeństwa oraz inne najczęściej używane błogosławieństwa.

W stosunku do tekstów błogosławieństw zawartych w Rytuale Rzymskim zastosowano trojaki sposób postępowania:

- 1) tłumaczenie tekstu łacińskiego bez żadnych zmian,
- 2) adaptacja tekstów do współczesnych okoliczności,
- 3) tworzenie tekstów nowych.

W kilkudziesięciu rytuałach wrocławskim¹ i warmińskim² były przykłady tekstów błogosławieństw, ale pod względem językowym były one przestarzałe i nie można było przyjąć ich do nowego Rytuału bez zmian.

BŁOGOSŁAWIEŃSTWA OSÓB

W błogosławieństwie nowozaślubionej małżonki dodano modlitwę o dar macierzyństwa, która określiła sens tego błogosławieństwa. Wprowadzono dwie formuły błogosławieństwa matki po urodzeniu dziecka, ponieważ w wielu diecezjach takie matki, których dzieci zmarły przy porodzie, zgłaszały się po błogosławieństwo, a Stolica Apostolska poleciła udzielać im tego błogosławieństwa. Teksty zawarte w Rytuale Rzymskim nie nadawały się na tę okoliczność, natomiast w niektórych rytuałach diecezjalnych istniały już takie teksty. Odnowiono obrzędy błogosławieństwa małżonków jubilatów. W błogosławieństwie chorych dzieci umieszczono bardziej odpowiedni Psalm 121 (120) i modlitwę do Matki Bożej o zdrowie dziecka.

BŁOGOSŁAWIEŃSTWA RZECZY

W dziale błogosławieństw rzeczy umieszczono na nowo ułożony obrzęd uroczystego błogosławieństwa nowego domu. Zawiera on obrzęd uroczystego pokropienia, czytanie Ewangelii, śpiew psalmu, modlitwy w poszczególnych pomieszczeniach, zawieszenie krzyża i oddanie się mieszkańców pod opiekę Bożą. W ten sposób duszpasterz zyskał możliwość urzędzenia obrzędu proporcjonalnego do wielkości obiektu i znaczenia domu dla życia rodziny.

Wprowadza także krótkie błogosławieństwa, nieznane Rytuałowi Rzymskiemu:

- 1) błogosławieństwo krzyża cmentarnego, zawierające wspomnienie zmartwychwstania Chrystusa i prośbę o chwalebne zmartwychwstanie zmarłego; wątki te nie istniały w ówczesnej rzymskiej liturgii pogrzebowej,
- 2) błogosławieństwo medalika,
- 3) błogosławieństwo różańca dla kapłanów nie mających prawa używania formuły zarezerwowanej,
- 4) błogosławieństwo książki do nabożeństwa.

¹ *Appendix ad Rituale Romanum pro Dioecesi Wratislaviensi*, Wratislaviae 1929.

² *Collectio rituum ad usum dioecesis Warmiensis*, 1930.

W wydanej osobno książce *De Cura Infirmorum* umieszczono szereg błogosławieństw dla chorych³.

Zespół opracowujący *Collectio rituum* proponował umieszczenie w książce także błogosławieństw związanych z rokiem kościelnym, ale Konferencja Plenarna Episkopatu opowiedziała się za odłożeniem tych spraw do następnego tomu Rytuału.

Po przedstawieniu maszynopisu w Rzymie rozpoczęła się korespondencja z Kongregacją Obrzędów i trwała kilka lat. Powołany przez Kongregację konsultor kwestionował zakres języka polskiego, wprowadzone zmiany i brzmienie przekładów. Trzeba było zmusić uzasadnić rozmaite zwroty cytatami ze słowników i gramatyk polskich. Gdy zbiór obrzędów został zatwierdzony, rozpoczęła się praca wydawnicza, która również trwała kilka lat. Owocem jej był nowy tzw. „mały” rytuał łacińsko-polski⁴. Gdy praca wydawnicza się skończyła, rozpoczęły się już przygotowania do drugiego Soboru Watykańskiego i stało się oczywiste, że opracowanie nowych części Rytuału trzeba odłożyć do chwili ustalenia zasad odnowy liturgii.

Warto podkreślić, że *Collectio rituum continens excerpta a Rituali Romano Ecclesii Poloniae adaptato* jest najobszerniejszym oficjalnym zbiorem błogosławieństw w języku krajowym wydanym w epoce przedsoborowej. Inne rytuały krajowe przeważnie ograniczały się do obrzędów sakramentów i pogrzebu, adaptacje są w nich bardzo nieliczne⁵.

W epoce przedsoborowej odnowiono w wielu polskich żeńskich zgromadzeniach zakonnych obrzędy obłóczyn i ślubów zakonnych.

W związku z tym ułożono cały szereg błogosławieństw, które do dzisiaj pozostają w użyciu. Ponadto w polskich domach zakonnych powstało kilka wersji tzw. błogosławieństwa stołu.

Konstytucja o Liturgii dała ogólne podstawy do pracy nad odnową liturgii rzymskiej: W stosunku do sakramentaliów sformułowano następujący postulat: „Sakramentalia należy rozpatrzyć w duchu naczelnej zasady o świadomym, czynnym i łatwym do zrealizowania udziale wiernych z uwzględnieniem potrzeb współczesnych. Przy reformowaniu rytuałów w miarę potrzeby można również dodawać nowe sakramentalia” (KL 79).

³ *De Cura infirmorum*, Katowice 1964

⁴ *Collectio rituum continens excerpta a Rituali Romano ecclesii Poloniae adaptato*, Katowice 1963.

⁵ Porównaj:

a *Collectio Rituum ad instar appendicis Ritualis Romani pro omnibus Germaniae dioecesisibus*, Ratisbonae 1950;

b *Collectio Rituum ad instar appendicis Ritualis Romani ad usum dioecesium et paroeciarum linguae hungaricae*, Budapestini 1961;

c *Rituale dei Sacramenti e dei Sacramentali*, Roma 1966;

d *Collectio rituum ad instar appendicis Ritualis Romani pro Dioecesi Luganensi*, Lugano 1956;

e *Rituale parvum ad usum dioecesium gallicae linguae*, Turonibus 1956.

Rada do wykonania Konstytucji o liturgii powołała specjalny zespół do opracowania norm i tekstów błogosławieństw pod przewodnictwem O. Piotra Marii Gy OP, dyrektora Wyższego Instytutu Liturgicznego w Paryżu. Ponieważ członkowie tego zespołu są zaangażowani także w innych Komisjach, prace nad błogosławieństwami posuwają się bardzo wolno. W czasie posiedzenia konsultorów Kongregacji Sakramentów i Kultu Bożego, O. Piotr Maria Gy OP przedstawił trudności, na jakie zespół natrafia oraz zasady według których stara się je rozwiązać.

Zespół musi zważać na współczesne potrzeby oraz na zasady sformułowane przez Sobór Watykański II w Konstytucji o Liturgii oraz w Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym. W stosunku do błogosławieństw wzywających błogosławieństwa Bożego dla jakiejś osoby lub rzeczy przyjęto następujące zasady:

- 1) tekst powinien wyrażać przekonanie, że stworzenia są dobre i że ludzie otrzymują je z hojności Stwórcy,
- 2) często wypada wspomnieć o pracy człowieka, która uszlachetnia przedmioty i jest wyrazem panowania człowieka nad światem widzialnym,
- 3) należy usunąć z tych błogosławieństw wyrazy, które wiążą się raczej z błogosławieństwami przeznaczającymi rzecz do kultu,
- 4) można zachować wezwania przeciw wpływom szatana, ale trzeba uważać, aby wierni nie nadawali przedmiotom pobłogosławionym znaczenia amuletów lub talizmanów,
- 5) podobnie jak inne odnowione obrzędy, błogosławieństwa powinny się odbywać z czynnym udziałem wiernych.

Co do szafarza błogosławieństw referent zaproponował następujące zasady:

- 1) błogosławieństwa konstytutywne tzn. przeznaczające rzeczy lub miejsca do kultu Bożego, powinny być zarezerwowane kapłanom,
- 2) błogosławieństwa wzywające opieki Bożej mogłyby być sprawowane przez świeckich, jeżeli nie ma kapłana lub diakona,
- 3) należałoby przygotować błogosławieństwa z zasady przeznaczone dla świeckich⁶.

W czasie 3 Sesji Synodu Biskupów w 1974 roku Kard. Knox, prefekt Kongregacji Kultu Bożego przedstawił ojcom Synodu relację z prac Kongregacji Kultu Bożego. W tej relacji zapowiedział publikację błogosławieństw w ciągu roku 1975⁷. Zapowiedź się nie spełniła i prace nad wprowadzeniem teologicznym oraz nad tekstami błogosławieństw trwają nadal. Na spotkaniu sekretarzy krajowych

⁶ „Notitiae” 7 (1971) s. 123—132.

⁷ „Notitiae” 10 (1974) s. 355.

Komisji liturgicznych w maju 1978 roku przedstawiciel Kongregacji Sakramentów i Kultu Bożego, prałat Piero Marini oświadczył, że są gotowe teksty 200 błogosławieństw, ale nadal są duże trudności z ustaleniem tekstu wprowadzenia teologicznego. Niezależnie od prac nad błogosławieństwami Stolica Apostolska opublikowała już obrzędy należące do I Księgi Pontyfikału Rzymskiego w formie ostatecznej, a należące do II księgi na prawach rękopisu⁸.

Obrzędy Pontyfikału Rzymskiego posiadające formę ostateczną zostały już przełożone na język polski. Są to: błogosławieństwo dziewic, błogosławieństwa opata i ksieni i obrzędy ustanowienia lektorów i akolitów, które również zawierają błogosławieństwa osób. Z obrzędów opublikowanych na prawach rękopisu przełożono obrzęd poświęcenia kościoła. Został on użyty do konsekracji kościoła N. Maryi Panny Królowej Polski w Nowej Hucie.

Błogosławieństwa zawarte w Pontyfikale Rzymskim są obrzędami bardzo uroczystymi i różnymi w swojej strukturze. Można jednak znaleźć zasadniczą wspólną strukturę:

- 1) obrzędy wstępne,
- 2) czytanie Słowa Bożego,
- 3) dziękczynienie i wezwanie błogosławieństwa Bożego,
- 4) zakończenie obrzędów modlitwą powszechną.

Ponieważ opublikowanie ogólnych zasad o błogosławieństwach opóźnia się, w różnych diecezjach polskich powstały zbiory błogosławieństw do tymczasowego użytku. Najczęściej tłumaczono dosłownie teksty Rytuału Rzymskiego, co nie daje dobrych wyników. Duża część błogosławieństw w Rytuale Rzymskim zawiera liczne aluzje do zdarzeń Starego Testamentu mało znanych ogółowi wiernych albo budowana jest na zasadzie skojarzeń czysto werbalnych.

Lepsze wyniki osiąga się przez tworzenie tekstów nowych albo wykorzystanie tekstów ułożonych na inne okoliczności. Np. na błogosławieństwo pojazdu lepsze od błogosławieństwa zawartego w Rytuale Rzymskim, są teksty zaczerpnięte z błogosławieństwa pielgrzymów i z Mszału Rzymskiego.

Błogosławieństwa związane z rokiem kościelnym powinny być krótkie i kończyć się odpowiednią doksologią i ewentualnie wspólną modlitwą. Można się wzorować na zbiorach opublikowanych w innych krajach⁹. W tym roku ma wyjść z druku *Benedictionale* dla diecezji niemieckich. Według relacji zamieszczonej w „Notitiae” przyjęto schemat następujący:

⁸ *Pontificale Romanum, Ordo dedicationis ecclesiae etc.* Bozze di stampa, Città del Vaticano 1973.

⁹ Georg Langärtner, *Die Sakramentalien, Ein Werkbuch mit Anleitungen und Modellen für die Segnungen der Kirche*, Würzburg 1974; Bischöfliche Seelsorgeamt Regensburg: *Segnungen, Weihen* Regensburg 1974;

Paul Wollmann, *Buch der Segnungen*, München—Luzern 1974.

- 1) czytanie Pisma św.,
- 2) modlitwa błogosławieństwa,
- 3) modlitwa wstawiennicza¹⁰.

W Polsce zdania są podzielone. Niektóre diecezje tworzą własne zbiory błogosławieństw i domagają się szybkiego opracowania zbioru dla całej Polski, inne są zdania, że należy poczekać na ogłoszenie tekstów przez Stolicę Apostolską. W tej sytuacji trzeba postępować bardzo ostrożnie i na razie układać teksty najkonieczniejsze.

Taki zbiór najkonieczniejszych błogosławieństw w języku polskim zawiera podręcznik *Służba Boża w Archidiecezji Warszawskiej*¹¹.

Tyniec

O. FRANCISZEK MAŁACZYŃSKI OSB

Ks. Wacław Schenk

BŁOGOSŁAWIEŃSTWA W PRAKTYCE DUSZPASTERSKIEJ

Duszpasterz wystrzega się dwóch skrajnych stanowisk wobec błogosławieństw: racjonalistycznej niechęci, pozbawiającej wiernych licznych elementów wzbogacających ich życie religijne i uświęcających „każdą prawie okoliczność życia” (KL 61), a z drugiej strony naiwnego szafowania nimi, jakby działały *ex opere operato*.

Dlatego należy umożliwić wiernym świadomy, czynny, łatwy do zrealizowania udział (KL 79), używać zasadniczo języka narodowego, rozszerzać w miarę potrzeby zakres błogosławieństw, „aby we wszystkim Bóg był wielbiony”, by każda wartość ludzkiego życia stała się wyrazem czci oddawanej Bogu, by nie powstawały dziedziny uważane (nawet przez wierzących) za czysto „świeckie”, „laickie”, nie mające żadnego związku z Bogiem. Stąd postulat Konstytucji o św. liturgii: „Zastrzeżone błogosławieństwa powinny być bardzo nieliczne i to tylko na rzecz biskupów lub ordynariuszów; należy przewidzieć możliwość udzielania niektórych sakramentaliów przez odpowiednich ludzi świeckich” (KL 79).

Duszpasterz pielęgnuje, utrzymuje stare i zawsze aktualne błogosławieństwa, jak np. święcenie gromnic, popiołu, wody; pogłębia ich zrozumienie przez wstępne słowo przed udzieleniem błogosławieństw, wyjaśniając ich historię, teologię i religijne znaczenie; udostępnia je pracującym udzielając ich nie tylko w oznaczonym dniu i godzinie, gdy wierni najliczniej uczestniczą w nabożeństwach, ale również w następną niedzielę, o ile to zgodne z rubrykami.

¹⁰ „Notitiae” 14 (1977) s. 130—131.

¹¹ *Służba Boża w Archidiecezji Warszawskiej* (Pomoce dla duszpasterstwa liturgicznego), Warszawa 1975.